

12. Slovenské strategické fórum

Summit NATO a súčasný stav vo Východnej Európe

Závery z 12. Slovenského strategického fóra,
ktoré sa konalo 30. - 31. mája 2014 v Beladiciach

Úvod

Dvanáste Slovenské strategické fórum sa konalo v dňoch 30. – 31. mája 2014 v Beladiciach. Téma fóra bola zvolená vzhľadom na fakt, že prebiehajúca kríza vo východnej Európe predstavuje hrozbu pre celú Alianciu, a taktiež v marci 2014 oslávilo Slovensko 10. výročie vstupu do Severoatlantickej Aliancie. Cieľom fóra bolo zhodnotenie 10-tich rokov Slovenska v Aliancii, ako aj kritické zhodnotenie postoja Aliancie k situácii v Ukrajine a k Rusku samotnému. Fórum bolo rozdelené do troch panelov:

- **Hodnotenie 10 rokov v NATO a budúcnosť článku V.**
- **Kolektívna obrana verzus operácie NATO**
- **Rozširovanie a partnerstvá NATO**

Hodnotenie 10 rokov v NATO a budúcnosť článku V.

Ambíciou prvého panelu bolo zhodnotiť 10. výročie vstupu Slovenskej republiky do Severoatlantickej aliancie a identifikovať pozitívne a negatívne stránky, ktoré nám vstup priniesol. Prvý panel bol venovaný aj téme budúcnosti článku V., ktorý je v súčasnosti podrobený skúške efektivity. Hlavným dôvodom je anexia Krymu Ruskou federáciou a politika uplatňovaná Vladimírom Putinom na Ukrajine, ktorá znamená hrozbu nielen pre štáty susediace s Ruskom, ale aj pre celú alianciu. Reakciu Aliancie môžeme považovať za nedostatočnú a neskorú. Správanie Aliancie zaskočilo nielen krajiny dotknuté krízou ale aj Vladimíra Putina samotného.

Hodnotenie 10-tich rokov Slovenskej republiky v Severoatlantickej aliancii je vnímané najmä pozitívne. Členstvo v Aliancii nám prinieslo množstvo výhod. Za najväčšiu výhodu členstva v Aliancii môžeme považovať článok V. Washingtonskej zmluvy, ktorý nám zaručuje pomoc spojencov v prípade ozbrojeného útoku. Medzi ďalšie výhody, ktoré nám prinieslo členstvo v NATO môžeme považovať stabilizáciu domáceho prostredia a susedských vzťahov v regióne, posilnenie hlasu Slovenska v porovnaní s veľkými štátmi a taktiež aj vstup do „klubu“ štátov, ku ktorým patria Spojené štáty, Veľká Británia, Francúzsko a ďalšie. Garancia bezpečnosti krajiny

spojencami nám umožnila sústrediť sa viac na otázky týkajúce sa ekonomického rozvoja krajiny. Avšak pocit bezpečnosti, spôsobil to, že sme začali zanedbávať naše obranné spôsobilosti. Výdavky na obranu v posledných rokoch výrazne poklesli, čo oslabilo aj naše obranné štruktúry. Anexia Krymu ruskými ozbrojenými zložkami však otvorila oči celej Aliancii, ktorá takúto situáciu vôbec neočakávala. Môžeme doslova hovoriť o „budičku“. Počas fóra bola zdôraznená aj potreba diskusie o silných a slabých stránkach Slovenska v rámci strategického plánovania. Medzi silné stránky môžeme zaradiť transformačný príbeh Slovenska, ktorý je zaujímavý pre krajiny, ktoré v súčasnosti prechádzajú prvotným štádiom transformácie a úspechy našej diplomacie na Balkáne. Medzi slabé stránky Slovenska patrí najmä materiálny stav ozbrojených síl a absencia krízových manažmentov na úrovni krajov. Ozbrojené sily potrebujú okamžitú modernizáciu, avšak neochota investovať do obrany a postoj vlády voči Rusku vrhá tieň na členstvo Slovenska v Aliancii.

V rámci prvého panelu bola vyhodnotená aj situácia na Ukrajine, kde zlyhal systém kolektívnej bezpečnosti. Nezlyhala len kolektívna bezpečnosť ale aj medzinárodné organizácie ako OBSE a OSN, ktoré boli vybudované najmä pre riešenie takýchto situácií. Na Ukrajine prebieha hybridný konflikt legislatívy a tankov, nie je to primárne len bezpečnostný konflikt. Hybridná vojna môže byť definovaná ako vojna, kde základ sily tvorí regulárna armáda, avšak víťazstvom v tejto vojne sa prehráva mier. Na Ukrajine taktiež zúri informačná vojna, v ktorej má Rusko opäť silnejšiu pozíciu. NATO a EU túto vojnu podcenili. V momentálnej situácii je dôležité všetky kroky Aliancie mediálne prezentovať a vysvetľovať. V rámci Európy je to prvá vojenská agresia od skončenia 2. Svetovej vojny. V novodobej histórii taktiež prvýkrát došlo k okupácii a následnej legitimizácii okupácie. Posledným známym prípadom je „anschluss“ Rakúska nacistickým Nemeckom v roku 1938. Pôvod ukrajinskej krízy siaha až do júna roku 2013, keď začali obchodné vojny medzi Európskou úniou a Ruskom spôsobené Asociačnou dohodou, ktorá bola ponúknutá Ukrajine Európskou Úniou. Ponúknutie asociačnej dohody znamená, že krajina ktorá ju podpíše preberie 80 percent legislatívy EU. Jednoducho povedané, rozširovanie zóny obchodu a EU legislatívy narazilo na mohutnú „ruskú“ stenu. Pre Rusko znamená rozširovanie EU smerom na východ životnú hrozbu a ohrozenie štátnych záujmov.

Zlyhanie OSN je spôsobené najmä prítomnosťou Ruska v Bezpečnostnej rade OSN, ktorá vetuje všetky rezolúcie, ktoré sú nevýhodné pre Rusko a jeho spojencov. Týmto sa však BR OSN stáva úplne neefektívnou a nie je schopná riešiť situácie ako to bolo pred 2. Svetovou vojnou. Preto je nutné reformovať OSN nielen z hľadiska rozšírenia počtu členov Bezpečnostnej rady, ale aj z hľadiska celkovej úlohy Valného zhromaždenia a Bezpečnostnej Rady. Rusko anexiou Krymu porušilo Záverečný helsinský akt a medzinárodné právo. Preto je v rámci OBSE potrebné diskutovať o vytvorení kolektívneho mechanizmu kontroly a rozšírenia kompetencií OBSE voči členským krajinám z hľadiska monitorovania budovania bezpečnostných kapacít. Dlhú dobu sa hovorilo o tom, že Európa potrebuje krízu, aby členské štáty Severoatlantickej aliancie začali znovu navyšovať výdavky na obranu. V súčasnosti Aliancia čelí kríze, preto je dôležitá reakcia členských štátov a ich ochota navýšiť výdavky na obranu.

Kolektívna obrana versus operácie NATO

Ambíciou druhého panelu bolo porovnať dôležitosť kolektívnej obrany ako základnej úlohy Severoatlantickej aliancie a operácií v zahraničných misiách, na ktoré Aliancia v súčasnej dobe prispôbila väčšinu svojich spôsobilostí. Počas panelu bola zdôraznená nutnosť budovania ozbrojených síl inak. Mali by byť viac zamerané na teritoriálnu obranu. Taktiež by sa mali precvičovať aj scenáre podľa článku V.. V súčasnej dobe by Aliancia mala klásť dôraz na kolektívnu obranu, ktorú sme vďaka pocitu bezpečnosti v Európe podcenili. Jednou z možností je aj návrat ku koncepcii G. W. Busha, podľa ktorej ozbrojené sily sú určené na obranu štátu a nie na pôsobenie v zahraničných operáciách. Na tento fakt upozorňovali aj predstavitelia Poľska a pobaltských štátov, ktorých názor nebol partnermi rešpektovaný. Ako sa však ukázalo po celý čas mali pravdu. Je dôležité poznamenať, že upozorňovali najmä na hrozbu ruskej agresie. Podporným argumentom sú aj ich výdavky na obranu, ktoré sú oproti ich európskym partnerom veľmi vysoké. Základom pre Alianciu by mala byť kolektívna obrana a článok V.. Reakciou Aliancie na agresiu Ruska by malo byť posilnenie vojenskej prítomnosti v strednej Európe, vyslanie väčšieho počtu vojakov (dvoch brigád) do Poľska a pobaltských krajín. V Čiernom mori by sa mala vytvoriť aliančná námorná základňa ako protiváha Rusku v regióne. Taktiež je dôležité vybudovať stále letecké

krídlo Aliancie v Pobaltí a Rumunsku. V neposlednom rade nesmieme zabudnúť na anexiu Krymu, musíme neustále pripomínať, čo sa stalo a nikdy túto anexiu nesmieme uznať. Ak na anexiu zabudneme, Rusko vyhralo. Reakciou Aliancie by malo byť okamžité rozšírenie o nové štáty, ktoré s Ruskom susedia a v ktorých má Rusko svoje záujmy.

Situácia v Ukrajine je zlyhaním partnerstva NATO a Ukrajiny, kde Ukrajina očakávala výraznejšiu reakciu, no Aliancia neurobila vôbec nič. Túto situáciu môžeme porovnať s rokom 1956 v Maďarsku, kde bola elita živená sľubmi, ktoré sa nikde nezrealizovali. Celá kríza je vytriezvením aj pre celú ukrajinskú politickú elitu, ktorá doteraz žila v ilúzii neutrality. Túto krízu môžeme nazvať studenou vojnou NATO a Ruska. Otázkou je však to či je Aliancia na túto vojnu pripravená spôsobilostne, keďže väčšina spôsobilostí aliancie je momentálne zameraná na krízový manažment a zahraničné operácie.

Rozširovanie a partnerstvá NATO

Ambíciou tretieho panelu bolo zamerať sa na rozširovanie a partnerstvá NATO ako odpoveď na správanie Ruska na Ukrajine. Rozšírenie Aliancie by malo za následok zvýšenie bezpečnosti a zlepšenie podmienok, ktoré by prispeli k stabilite a bezpečnosti v Európe. Avšak náklady Aliancie na rozširovanie sa zvyšujú, najmä kvôli aktivitám Ruska, ktorého rezistencia už nie len slovná, ale podniká už aj aktívne protiopatrenia proti akciám NATO. Ruské protiopatrenia taktiež zvyšujú náklady Ruska samotného. Aliancia si však nemôže dovoliť nerozširovať sa a nereagovať na vzniknutú situáciu. Nerozširovanie by bol znak toho, že sa bojíme. Musíme preto robiť všetko preto, aby sa vplyv Aliancie aj naďalej rozširoval. Na najbližšom summite NATO vo Walse, by sa mali prijať za členov štáty ako Čierna hora, Gruzínsko a Macedónsko. Gruzínsku by sa mal umožniť vstup aj napriek jeho nevysporiadanému teritóriu, čo momentálne tvorí najväčšiu prekážku pri jeho vstupe do Aliancie. Nevysporiadané teritórium ako prekážka vstupu dáva výhodu do rúk Rusku, ktoré môže túto situáciu využívať vo svoj prospech. Ďalšou prekážkou rozširovania Aliancie sú napríklad bilaterálne spory v Macedónsku, ktoré zabraňujú jeho vstupu. Samozrejme čím dlhšie čakáme, tým je situácia v Macedónsku horšia a horšia.

Najväčšou prekážkou Aliancie je neschopnosť jej členov zhodnúť sa na spoločnom postupe. Hľadanie konsenzu v rámci Aliancie je zdĺhavé a predlžuje reakčný čas Aliancie. Medzi členskými krajinami dochádza ku vzájomnému kladeniu si podmienok, ktoré sú často nesplniteľné a to taktiež oslabuje Alianciu v jej vnútri. Koncom roka rozširovanie Aliancie nepripadalo do úvahy, ale v súčasnej situácii máme len dve možnosti ako reagovať na ruskú agresiu, a to, rozširovaním Aliancie, alebo vojenskou silou na hranici Ruskej Federácie. Na ruskú agresiu môžeme reagovať aj partnerstvami s krajinami, ktoré spolupracujú s Ruskom, ktorým by sme mali ponúknuť stimuly, spoločné cvičenia alebo infraštruktúrne projekty. Týmto konaním by sme ich mohli nakloniť sa stranu NATO, pretože tieto projekty budú pre tieto štáty výhodné a nič nimi nestratia. Aké ďalšie riešenia teda môže Aliancia využiť vo svoj prospech? Možným riešením je aj vstup krajín ako Fínsko a Švédsko, v ktorých silnie podpora vstupu u obyvateľstva. Tieto krajiny posilnia Alianciu vojensky aj politicky. Vo Fínsku sa nachádza aj silná ruská menšina, preto je otázkou ako by vstup do Aliancie ovplyvnil bezpečnostnú situáciu v krajine. Najhorším možným scenárom je nereagovanie na ruskú agresiu. Aliancia musí podniknúť všetky možné kroky, ktoré by zabránili Putinovi v ďalších aktivitách.

Odporúčania

Zvýšiť výdavky členských krajín na obranu, ktorá bola dlhé roky zanedbávaná, najmä kvôli pocitu bezpečnej Európy.

Zamerať sa opäť na kolektívnu obranu a budovať spôsobilosti, ktoré budú schopné túto kolektívnu obranu zabezpečiť.

Reformovať medzinárodné organizácie OSN a OBSE, ktoré nie sú v súčasnej situácii schopné garantovať mier a bezpečnosť v Európe a vo svete.

Okamžite rozšíriť Alianciu o nových členov (Gruzínsko, Čierna Hora a Macedónsko) aj napriek ich vnútorným problémom a nevysporadánym teritoriám.

Prehodnotiť konsenzuálne rozhodovanie v rámci Aliancie, ktoré v súčasnej situácii trvá veľmi dlhý čas.

Ponúknuť partnerstvo krajinám spolupracujúcich s Ruskou federáciou, ktoré partnerstvom nemôžu nič stratiť.

Neustále pripomínať anexiu Krymu, a taktiež nikdy túto anexiu neuznať. Uznanie by znamenalo víťazstvo Ruska.

Posilňovanie vojenskej prítomnosti Aliancie v krajinách strednej Európy a Pobaltských krajín a vybudovanie základní v Čiernom mori a v Rumunsku.